

Fólkatingsval

Sessirnir knýta Føroy og Danmark saman

- Fólkatingsumboðini hava nógv størri rúmd at skapa sítt arbeiði í dag enn fyrr, tá tað var føroysk lóggáva, ið bleiv samtykt í Ríkisdegnum. Tá var teirra uppgáva at halda eyga við og royna at ávirka lóggávuni, ið fór at verða sett í gildi í Føroyum. Tann uppgávan er so at siga ikki til longur, tí Løgtingið hevur yvirtikið tann partin. Tað sigur søgufrøðingurin Hans Andrias Sølvará, um hvussu fólkatingsumboðanin er broytt gjøgnum árin.

HALLUR AV RANA

HALLUR@SOSIALURIN.FO

Søgan um hví Føroyar hava tvey umboð í danska Fólkatinginum er nær um 200 ára gomul. Man skal aftur til eina tíð, tá eitt politiskt medvit so spakuliga byrjaði at vaksa millum føroyingar, samstundis sum gomlu kongshúsini og samfelagsskipanirnar vórðu hótt av fólkaraðisliga andanum, ið blásti yvir evropeiska meginlandið.

Søgufrøðingurin Hans Andrias Sølvará greiðir frá, at søgan við føroyska umboðanini byrjaði, tá ið einaveldið varð um at vera avtikið í Danmark fyrst í 1830'unum, og stættatingini blivu innkallað á fyrsta sinni. Danmark, Føroyar og Ísland skuldu umboðast á stættatinginum, men ógreitt var hvussu man kundi skipa tað á besta hátt fyri oyggjarnar úti í Norðuratlantshavinum

- Avbjóðingin við Føroyum var, at man líktist ikki tí danska samfelagnum. Føroyska samfelagið var ikki eitt stættasamfelag og fólk høvdu ikki innlit í dansku skipanina, greiðir hann frá.

Endin var, at danir blivu umboðaðir við eini blanding av kongsútnevndum umboðum og fólkavaldum umboðum, meðan Føroyar og Ísland einans blivu umboðað av nøkrum kongsútnevndum umboðum. Men meðan íslendsku umboðini vóru íslendingar, vóru føroysku umboðini fyrrverandi dansk embætismenn um í Føroyum.

Hvør sína leið

Tað er í kjalarvørrinum av hesum,

at leiðirnar hjá grannatjóðunum Íslandi og Føroyum skiljast í danska ríkinum. Tí meðan íslendingar gera greitt, at teir ikki vilja umboðast á einum danskum stættatingi, og fáa í staðin eftirlíka ynski um egið ting, ganga tað nøkur ár, áðrenn føroyingar seta fram somu krøv.

Men áðrenn tað kom so langt hendi aðrar broytingar úti í heimi, ið broyttu valdsjavnvágina innanríkis í Danmark.

- Upprunaliga skuldu stættatingini einans ráðgeva kongi, men so kom kollveltingarárið í 1848. Fyri Danmark merkti tað, at

- Føroyingar søktu í 1844 og 1846 um at fáa ein líknandi stovn sum íslendingar, men í Danmark var fatanin tann, at Føroyar eru ov lítlar til ein slíkan stovn og fólk ið ov lítið upplýst. Tí máttu vit hava eitthvørt tilknýti til Danmark. Tað gjørdist so umboðini í Lands-tinginum og Fólkatinginum, sigur søgufrøðingurin, ið sigur hetta er sama hugsan, ið gjørdi seg galdandi, tá grundlógin bleiv tinglýst í Føroyum.

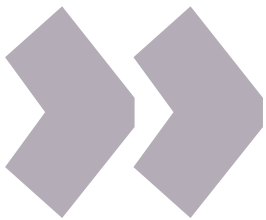
Seinkað umboðan

Tá grundlógin bleiv samtykt í Danmark var eingin føroyingur

so tað var ikki nokk til eitt umboð. Tí mátti man gera eina nýggja lóg fyri Føroyar, sigur Hans Andrias Sølvará.

Einansta umboð fyri Føroyar í Ríkisdegnum var sostatt fyrrverandi amtmaðurin Christian Pløyer, ið var útnevndur av kongi at sita í grundlógarásetandi tjóðarfundinum.

- So tá vallógin fyri Føroyar bleiv samtykt í 29. desember 1850 var eingin føroyingur í Ríkisdegnum, men fekk man fyrstu umboðini til valið í 1851. Tá fáa føroyingar rætt til at velja eitt fólkatingsumboð og eitt landstingsumboð, hóast tað í

- So tá vallógin fyri Føroyar bleiv samtykt í 29. desember 1850 var eingin føroyingur í Ríkisdegnum, men fekk man fyrstu umboðini til valið í 1851. Tá fáa føroyingar rætt til at velja eitt fólkatingsumboð og eitt landstingsumboð, hóast tað í mun til fólkatalið er talan um yvirumboðan mótvegis restina av ríkinum

kongur mátti uppgjeva reelt vald og fór man tá burtur frá stættatingunum og í staðin bleiv tosað um eitt lóggevandi ting, greiðir Hans Andrias Sølvará frá.

Tá hevði Ísland longu fingið sítt ting endurreist í 1843 og vildu teir ikki umboðast av einum danskum stovni. Allarhelst við íblástri úr grannatjóðini royndi føroyingar nú tað sama.

umboðaður í ríkisdegnum, tí eingin vallóg var í gildi í Føroyum um hetta mundi. Orsøkin var at vallógin mátti tillagast føroysk viðurskipti, áðrenn føroyingar kundu fáa umboð á ting.

- Danska vallógin staðfesti, at í einum valøki skulu verða 14.000 íbúgvar, um tey skuldi fáa eitt umboð valt. Í Føroyum búði um hetta mundi einans eini 8.000 fólk,

mun til fólkatalið er talan um yvirumboðan mótvegis restina av ríkinum, sigur Hans Andrias Sølvará og leggur afturat.

- Hetta er upprunin til fólkatingsumboðini, ið vit kenna í dag. Tey koma frá teimum báðum umboðum, ið Føroyar fingi í teimum danskum tingunum, tá vallógin kom í gildi í 1851.

Løgtingið ráðgevur

Júst hvønn leiklut umboðini í Ríkisdegnum hava havt síðan 1851 kann millum annað síggjast í leiklutinum hjá lögtinginum. Frá byrjan av var tað nevniliga ríkisdagsumboðini, ið høvdu størri ávirkan á føroyska lóggávu, meðan Løgtingið mest ráðførdi, men so hvørt sum Løgtingið fekk meira vald í seinni helvt av 20 øld, mistu fólkatingsumboðini sína ávirkan.

- Tá Løgtingið bleiv endurreist í 1852 var tað eitt ráðgevandi ting, ið skuldi veita ráðgeving til danska Ríkisdagin og danskar myndugleikar viðvíkjandi føroyskum viðurskiptum. Soleiðis er tað fram til 1953, tá Landstingið varð avtikið við eini broyting í grundlógini og fáa vit tá í staðin tvey fólkatingsumboð, vísir søgufrøðingurin á, áðrenn hann greiðir frá broytta leiklutinum hjá ríkisdagsumboðunum.

- Arbeiðið hjá fólkatingsumboðunum er broytt nógv tí heimildirnar í Føroyum eru nógv broyttar. Tá vit av fyrstan tíð fingi umboðan var alt lóggávuveld í

